

Klasik Divan Metinler Dizisi I

MECMUA OKUMALARI

I-II-III-IV

M. FATİH KÖKSAL

HAZIRLAYANLAR

HAVVA AŞI - HAKAN SÖNMEZ

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 349

Edebiyat: 173

Klasik Divan Metinler Dizisi: 1

ISBN 978-625-6769-60-1

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2023

Yazar: M. Fatih Köksal

Hazırlayanlar: Havva Aşı - Hakan Sönmez

Editör: Esra Aka

Tashih: Cumali Didin

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Repro Bir Matbaacılık

(Sertifika No: 47381)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal

Klasik Divan Metinler Dizisi I: Mecmua Okumaları I-II-III-IV

Haz: Havva Aşı , Hakan Sönmez (Öğr. Gör.) , Editör: Esra Aka

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

184 s. ; 13,5 x 21,0 cm (DBY Yayınları ; No. 349) ____

ISBN 978-625-6769-60-1

1- Edebiyat 2- Eski Türk Edebiyatı 3- Divan

İçindekiler

Sunuş.....	7
Ön Söz.....	13

MECMUA OKUMALARI

I

Mecmua Nedir?.....	19
Mecmua Türleri.....	23
Mecmualar Dışındaki Toplamalar.....	33
Mecmuaların Önemi ve Türk Edebiyatına Katkıları.....	40
Soru-Cevap.....	43

MECMUA OKUMALARI

II

Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) Nedir?.....	55
MESTAP Kapsamında Yapılan Faaliyetler ve Mecmua Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	57
MESTAP Öncesi ve Sonrası Mecmua Üzerine Yapılmış Çalışmalar ve Problemler.....	71
MESTAP Üzerine Yapılmış Çalışmalardaki Problemler.....	81
Soru-Cevap.....	104

MECMUA OKUMALARI

III

Şiir Mecmuaları ve Cönklerden Örnek Metinler 121

MECMUA OKUMALARI

IV

Şiir Mecmuaları ve Cönklerden Örnek Metinler 147

Sonuç 177

Kaynaklar 181

Sunuş

Edebiyat sayesinde toplumun kültür ve sanat ürünleri nesilden nesile aktarılır. Ancak sözlü edebiyat döneminden kulaktan kulağa aktarılan bazı kültür ve sanat ürünleri zamanla unutulmuş ve tarihe karışmıştır. Bu bağlamda yazının toplum hayatına girmesi bu ürünlerin daha uzun süreli hafızada kalmasını sağlamıştır. Türk edebiyatının yaklaşık 600 yıllık bir dönemini kapsayan klasik Türk edebiyatından günümüze bu mahiyette sayısız eser kalmıştır. Bir kısmı neşredilen bu eserler; dönemin edebî zevkini, kültür hayatını, sanat anlayışını, dinî ve sosyal hayatını günümüze taşımada önemli bir rol üstlenmişlerdir. Manzum, mensur, manzum-mensur karışık hemen her türde karşımıza çıkan yazma eserleri okumak, anlamak ve aktarmak, bu yüce mirası gelecek nesillere taşımak için oldukça mühimdir. İşte bu çerçevede karşımıza, günümüz dergilerinin Osmanlı dönemindeki karşılığı olan mecmualar çıkmaktadır. Kültür ve sanat tarihimiz için önemli bir kaynak olan mecmualar, kütüphanelerimizde neşredilmeyi beklemektedir. Bilindiği üzere kütüphanelerimizde sayısız yazma eser bulunmaktadır. Bu eserler divan, münşeât, risale gibi çeşitli türlerden oluşmaktadır. Bunların yanında mecmua ve mecmuanın bir türü olan cönkler de kütüphanelerde önemli bir yer tutmaktadır.

Mecmualar, bir ya da birden fazla müellifin eserlerinin bulunduğu farklı konularda yazılmış manzum ya da mensur kitaplardır. Bu eserler biçim ve içerik özellikleri bakımından çok çeşitlilik gösterir. Kütüphanelerde birkaç sayfadan müteşekkil ya da oldukça hacimli mecmualar kayıtlıdır. Araştırmalara göre belirli nazım şekillerine (kaside, naat, gazel, nazire, rubai vd.) göre derlenmiş mecmualar olduğu gibi faydalı bilgilerden, hikâyelerden oluşan mensur mecmualar da vardır. Yazma eserlerin önemli bir bölümünü oluşturan mecmualar, klasik Türk edebiyatı çerçevesinde ele alınır.

Bu çalışmada mecmualar üzerinde durulmuştur. Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ın öncülüğünde Klasik Divan Topluluğu tarafından düzenlenen *Mecmua Okumaları* derslerinin deşifre edilmesiyle oluşturulan bu çalışmanın amacı, mecmua denilince akla gelebilecek bütün sorulara cevap verecek derli toplu bir eser ortaya koymaktır. Toplamda dört dersin deşifresinden oluşan çalışmanın ilk dersinde, mecmuanın kavramsal boyutu ile Türk kültür ve sanat hayatındaki yeri üzerinde durulmuştur. Derste mecmua sözcüğünün anlamı ve kavramsal boyutu hakkında geniş bir bilgi verildikten sonra mecmua tertibi, mürettibin özellikleri, tertip usulü gibi konulardan bahsedilmiş daha sonra mecmua çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde öncelikle şiir mecmualarının özellikleri ve içeriği üzerinde durulmuş daha sonra *cönk*, *sefine*, *risale*, *keşkül*, *külliyat* gibi mecmua çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuaların henüz keşfedilmemiş şairleri ve şiirleri, yeni/daha önce örneğine rastlanmamış tür ve şekilleri ortaya çıkarma gibi özellikleri bulunmaktadır. Bu bağlamda dersin sonunda mecmuaların edebiyat tarihi açısından önemi maddeler halinde sıralanmıştır.

Bir mecmuayı doğru bir şekilde incelemek ve değerlendirmek son derece önemlidir. Bu da mecmualar üzerine sistemli bir çalışmayı zaruri hâle getirmiş ve ortaya *Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi* (MESTAP) çıkmıştır. *Mecmua Okumaları*'nın ikinci dersi; MESTAP'ın tanıtılması, MESTAP öncesinde ve sonrasında mecmua

konusu üzerine yapılmış bilimsel çalışmaları kapsamaktadır. Mecmualar ile ilgili çalışmalar, tez ve makale gibi çalışmalarla sınırlı değildir. Bu bağlamda 2011'de *Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı: Mecmua Sempozyumu*, 2012'de *Osmanlı Şiirinin Hazineleri Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı* düzenlenmiş; şiir mecmuaları ve cönk konulu çalışmalarda ortak yaklaşımların belirlenmesi amacıyla önemli kararlar alınmıştır. Mecmuaların ortak bir yaklaşım çerçevesinde incelenmesi amacıyla Köksal öncülüğünde *Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi* hazırlanmış ve mecmualarla ilgili yapılan tüm çalışmaların MESTAP'a işlenmesiyle bu verilere herkes tarafından kolaylıkla ulaşılması amaçlanmıştır.

Şiir mecmuaları ve cönkler pek çok disiplinden araştırmacının incelemesine kaynak oluşturacak zenginliktedir. Dolayısıyla şiir mecmualarının ve cönklerin doğru incelenmesi, yapılan çalışmalardaki eksikliklerin ya da hataların tespit edilmesi amacıyla 1996-2023 yılları arasında yapılmış mecmua çalışmaları MESTAP'a göre karşılaştırılmıştır. Buna göre yapılmış çalışmalarda birtakım sorunların olduğu görülür. MESTAP tablosu kullanılarak hazırlanan bazı tezlerde MESTAP adının başlıkta ve çalışmada yer almadığı, bazı tezlerde ise MESTAP tablosuna yer verilmediği hâlde başlığında MESTAP ibaresinin yazıldığı görülür. Bu sorunların bazıları danışmandan bazıları ise öğrenciden kaynaklanmaktadır. 1996'dan günümüze mecmua üzerine yapılmış çalışmalar nicel olarak değerlendirildiğinde son dönemlerde özellikle *Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi* sonrasında mecmua üzerine yapılan çalışmalarda bir artış olduğu görülür.

Çalışmanın üçüncü ve dördüncü dersleri, *Mecmua Okumaları* programının temel amacını oluşturmaktadır. Bu derslerde çeşitli mecmualardan alınan metinler, Prof. Dr. M. Fatih Köksal eşliğinde katılımcılar tarafından okunmuş ve incelenmiştir. Bir yazma eserin yazılış tarihini göstermek için müellif veya müstensihler "ketebe kaydı" dediğimiz bölümlerde çeşitli bilgiler vermektedir. Ancak bu durum bir mecmua için her zaman geçerli olmayabilir. Kimi mecmualarda

bu ketebe kayıtları mevcuttur ancak bu tür mecmuaların sayısı oldukça azdır. Bu durumda mecmuanın tertip tarihini belirlemek için farklı yöntemlere başvurmak gerekir. *Mecmua Okumaları*'nın üçüncü dersinde ilk olarak bu husus üzerinde durulmuştur. Mecmuanın tertip tarihinin belirlenmesi ile ilgili genel bilgi verilerek bazı mecmualardan alınan örnekler üzerinden, tertip tarihinin belirlenmesi hususunda nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Dersin ilerleyen kısımlarında *Pervâne Bey Mecmuası* ve Edirneli Nazmî'nin *Mecmau'n-Nezâir*'inden metin okumaları yapılmıştır. Bu okumalar esnasında metnin şekil ve muhtevası hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca okuma boyunca, bir yazma eseri doğru okumak ve değerlendirmek için dikkat edilmesi gereken hususlar üzerinde de durulmuştur.

Yazma eser çalışmalarında eserlerle ilgili bilgilere matbu kaynaklardan ya da bir hoca vasıtasıyla ulaşmak mümkündür. Fakat doğrudan bu yazma eserleri görmenin ve öğrenilen bilgilerin eserlerde müşahede etmenin ayrıca önemi vardır. Bu amaçla *Mecmua Okumaları*'nın dördüncü dersinde Köksal'ın kütüphanesinde yer alan mecmua ve cönk örnekleri üzerinden anlatım yapılmıştır. Yazma eser örnekleri üzerinden mecmua ve cönklerin özellikleri (dış ve iç kapak, yaprak, yazı, satır vd.), eserler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, yazı özellikleri, eserlerin özgünlüğünü yansıtan biçim/muhteva özellikleri, hata sayılabilecek durumlar örneklerle açıklanmıştır. Ayrıca bu eserlerin yazıya aktarılması sürecinde metin tamirinin nasıl yapılması gerektiği ve bu hususta karşılaşılan sorunlar yine örnekler üzerinden gösterilmiştir. Ders sürecinde; *macun tarifi*, *tatlı tarifi*, *çiçek adları*, *tabiat konulu şiir*, *lisân-ı pepegî şiiri*, *Kerbelâ Mersiyesi*, *Hz. Ali'ye övgü şiiri* gibi farklı tür ve biçimlerde metinler incelenmiştir. Klasik Türk edebiyatının önemli bir parçasını oluşturan bu eserler, göz ardı edilemeyecek ölçüde zenginliğe sahiptir. Bu bağlamda henüz ele alınmamış cönk ve mecmuaların araştırmacılar tarafından incelenmesi, bu eserlerin klasik Türk edebiyatı literatürüne

kaydedilmesinin yanı sıra kültürel mirasın yazılı belgeler ışığında somut olarak gösterilmesini de sağlayacaktır.

Bu kitap, Klasik Divan Topluluğunun öncülüğünde kıymetli hocamız Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ın gönüllü öğrencilere çevrim içi olarak verdiği *Mecmua Okumaları* derslerinin deşifre edilmesiyle oluşturulmuştur. Şubat 2023'te yapılması planlanan ilk ders, ülkemizi derinden etkileyen 6 Şubat depremi sebebiyle 18.03.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Dünya tarihinde benzeri görülmemiş, 11 ilimizin etkilendiği, bazı illerimizin ise yerle bir olduğu bu depremde hayatını kaybeden 50 binden fazla insanımıza Allah'tan rahmet diliyoruz.

Bizler, yaptığımız çalışmalarla klasik edebiyatın halktan kopuk olmadığı gibi teknolojiden de varestede olmadığını vurgulamaktayız. Bu doğrultuda her dersin ayrı bir bölüm olarak hazırlandığı bu kitap, okuduğunuz bölümü bizzat M. Fatih Köksal'ın anlatımıyla dinleyebilmeniz için QR kod uygulamasına uygun olarak hazırlanmıştır. Videoların QR kodları ilgili dersin ilk sayfasına eklenmiştir.

Büyük bir emeğin neticesi olan bu çalışmanın vücuda gelmesinde *Mecmua Okumaları* derslerimizi gerçekleştiren, saatler süren derslerin ardından katılımcıların sorularını sabırla cevaplayan kıymetli hocamız Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a sonsuz teşekkür ederiz. İlk günden beri topluluğumuzu yalnız bırakmayan, sohbetlerimize konuk olma nezaketi göstererek bizlere destek olan ve bu yolda üzerimizde emeği olan bütün hocalarımıza teşekkürü bir borç biliriz. Dört dersten oluşan *Mecmua Okumaları* derslerinin gerçekleşmesinde büyük emeği olan Klasik Divan Topluluğunun kurucu üyeleri başta olmak üzere gönüllülük esasıyla bir araya gelen her bir arkadaşımıza teşekkür ederiz. Bu eserin basımını üstlenen ve süreç boyunca titizlikle çalışan İrfan Güngörür şahsında tüm DBY Yayınları çalışanlarına şükranlarımızla...

Havva AŞI
Hakan SÖNMEZ
Kasım 2023

Ön Söz

Şiir mecmuaları, klasik Türk edebiyatı araştırmacılarının birincil kaynakları arasındadır. Mecmuaların önemine dair Türk matbuatında bundan yaklaşık bir asır önce dikkat çekilmesine rağmen mecmualar, daha yakın zamana kadar muhataplarının sadece işleri düştükçe karıştırdıkları malzemeler derekesinde görülüyordu. Kimi akademisyenlerin divanını yayınladıkları şairlerin şiirlerini mukayese için kimilerinin belli bir şairin şiirlerini bir araya getirmek için başvurdukları mecmuaların tıpkı divanlar, mesneviler, şair tezkireleri gibi müstakil birer kitap ve yayımlanması gereken “metin”ler olduğunun algılanması ise son 20 yıla tekabül eder.

Şiir mecmualarıyla -biçimleri dışında- pek çok benzerliği olan kardeşleri cönkler de esasında biz klasik edebiyatçılar için çok mühim ürünlerdir. Cönkler, öyle çoğunun zannettiği gibi salt halk edebiyatı eserlerinin toplandığı ve cahil kimselerin elinden çıkma, kargacık burgacık, anlaşılmaz yazılarla dolu defterler değildir. Öyle olanları da çoktur ama pek çok cönk de sadece Divan şairlerinin şiirlerini barındırır. Esasen 19. yüzyıla gelene kadar da şiir mecmuası-cönk ayrımı çok belirgin çizgilerle yapılmış değildi. Şair tezkirelerinde cönk ve mecmua terimlerinin birbirinin yerine kullanıldığının örnekleri oldukça fazladır. Gerek şiir mecmualarının gerekse cönklerin rastgele

doldurulmuş şiir defterleri olmayıp fertten topluma uzayan çizgide bütün bir milletin belli dönemlerdeki zevk-i seliminin aksettği eşsiz belgeler olduğu da çok kimsenin bilgisi dâhilinde değildir. Bu bilgiyi bize yine şair tezkireleri söyler. Latîfi, Âşık Çelebi ve Ahdî gibi klasik dönem tezkire müellifleri kimi şairlerin biyografilerinde onların sanatlarının değersizliğini “mecmua ve cönklerde şiirlerine tesadüf edilmemiş” olmasıyla ifade eder, kıymetlerini ise “pek çok mecmua ve cönkte şiirlerinin görülmesi” ile ölçerler ki, tek başına bu bile bize şiir mecmuaları ve cönklere girebilmenin şairler için ne değerli bir ölçüt olduğunu ve bunun onlar adına bir tür manevi ödül olarak kabul edildiğini göstermeye yeter.

Elbette ağırlık merkezinde şiir olmakla beraber bu eserlerde sadece manzum metinler bulunmaz. Daha çok cönklerde olmak üzere -tabii şiir mecmualarında da- türlü inançlardan, alternatif tıp (halk hekimliği) bilgilerine, astrolojiden fal ve büyüye, kimi tarih kayıtlarından belli durumlarda okunması gereken dualara, yemek tariflerinden cönk sahibinin alacak-verecek hesaplarına varana kadar akla gelen gelmeyen yığınla bilgi, kayıt ve not bulunur. Çünkü cönkler ve mecmualar, eski devir insanının sadece kuşağında veya koynunda gezdirdiği bir defter parçası değil, dostu, yâreni, sırdaşı gibiydi. Akşamları dost meclislerinde onlarla müşaaire (şiirleşme) ederler, yeni duydukları şiirleri onlara heyecanla kaydederler; yeri gelir emanet verir, yeri gelir ödünç alır, satın alır, yeri gelir takas ederlerdi. Yani cönkler ve mecmualar “yaşayan” bir kitap türüydü. Hatta bazılarının ömrü birkaç insan ömrü kadardı. Çünkü babadan oğula tevarüs ediyor veya başka şekillerde elden ele, nesilden nesile geçiyor; yeni sahipleri belki boş yapraklarını dolduruyor, belki biten mecmua veya cöngre yeni yapraklar ilave ederek onları genişletiyor ve yeniliyorlardı. Her şiir mecmuası ve cönk mürettibinin bir yerde “müellif” de olduğunu varsayabiliriz. Çünkü şiirleri tasnif ve tertip ediyor, bazılarının kendileri de şair olan mürettipler birebir aynısı olmayan başka

bir “eser” ortaya koyuyorlardı. Normal bir kitabın bir yazarı olurken bazı şiir mecmuası ve cönklerin iki, üç hatta daha çok yazarı oluyordu.

Her devrin en sevilen şairlerini, şiirlerini, nazım şekil ve türlerini, vezinlerini bu eserlerden takip ve tespit etmek mümkündür. Şair tezkirelerine girememiş onlarca hatta yüzlerce şairin varlığından şiir mecmuaları ve cönkler sayesinde haberdar oluruz. Divan sahibi şairlerin divanlarında bulunmayan şiirleri ve divanlarındaki şiirlerin farklı varyantlarını da bu eserlerde bulabiliriz. Şiir dışı malzemesiyle sosyolojiden tarihe, tasavvuftan dinler tarihine, alternatif tıptan gastronomiye varana değin çok farklı disiplinlerin ilgi alanına girmesi gereken bu eserler, ne yazık ki henüz tam metin olarak ortaya konamadığından içeriklerine bugün için bütünüyle hâkim olma imkânından mahrumuz. Dolayısıyla bırakın farklı disiplinlerin istifade etmesini, esas muhatapları olan üniversitemizin Klasik Türk Edebiyatı ve Türk Halk Edebiyatı kürsülerinde bile değerlerinin yeterince takdir edildiğinden emin değiliz.

İşte bu kaygılarla, bundan yaklaşık 10 yıl önce MESTAP kısaltmasıyla başlatmış olduğumuz *Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi* ile şiir mecmualarına dair epey yol alındığını, bu proje çerçevesinde an itibarıyla 300’e yakın lisansüstü tez, 100’ye yakın da makale, bildiri, kitap bölümü çalışması yapıldığını ifade etmek isteriz. Elbette kâfi görmeyiz ve alınacak daha çok yolumuz olduğunun bilincindeyiz. Gönül, cönkler için de böyle bir çalışma yapılmasını ister. İddia ediyorum ki, cönkler Türk milletinin çok kıymetli ama bir o kadar da öksüz bırakılmış değerleridir ve en az şiir mecmuaları kadar önemlidir.

Tespitlerimize göre Türkiye ve dünya kütüphanelerinde kabaca 3 bin civarında şiir mecmuası, 1.500 civarında cönk mevcuttur. Bu şiir mecmualarının 2 bine, cönklerin ise bine yakınının üzerinde metin çalışması yapılabilir nitelikte eserler olduğu kanaatindeyim. Diğerleri ya 5-10 yapraktan müteşekkil ya da kayda değer metin ihtiva etmeyen yazmalardır. MESTAP dışında çalışılan mecmuaları da dâhil

edersek bugüne kadar 650 civarında şiir mecmuasının tez vb. çalışmalarla hazırlandığı, cönklerden ise ancak 50 kadarının neşredildiğini söylersek daha işin -özellikle cönkler için- ne kadar başında olduğumuzu anlatmaya yeter sanırım.

İşte elinizdeki bu kitap da bir şiir mecmuası ve cönk âşığının bu heyecan ve gayretinin bir semeresidir. Klasik Divan Topluluğu adına sevgili Esra Aka'dan şiir mecmuaları ve cönklere dair lisansüstü öğrenciler için çevrim içi bir seminer programı önerisi gelince memnuniyetle kabul ettim. Katılan 100 kişinin hepsinin de şiir mecmuası çalışıyor veya çalışma gönüllüsü olması, toplantıların heyecanını, benim de şevkimi artırdı. Öğrencilerin istifade ettiklerini umuyorum. Böyle bir meyveye dönüşmesi ve mecmua literatürüne yeni bir eserin kazandırılmış olması benim için ayrıca mutluluk vesilesidir. Esra Hanım'ın şahsında bütün Klasik Divan ekibine ve gönüllülerine teşekkür ediyor, bu çalışmanın muhataplarına yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL
Kasım 2023, İstanbul

Kaynaklar

- Ak, Coşkun. *Muhibbi Divanı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1977.
- Aksoyak, İsmail Hakkı. "Divan Şiirinde Okçuluk Terimleri." *Türklük Bilimi Araştırmaları* 1 (1995): 81-94.
- Arslan, Mehmet-Erdoğan Taş, Mehtap. *Kerbelâ Mersiyeleri*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2009.
- Atik Gürbüz, İncinur. "Şiir Mecmualarının Biyografik Değerine Dair Araştırmalara Ek". *Türklük Bilimi Araştırmaları* (2012): 147-157.
- Aynur, Hatice vd. (haz.). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012.
- Başpınar, Fatih. *Pervane Beg Mecmuası (315 a-340 a varaklar) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Beyter, Hilal. *Mecmû'a-i Eş'âr (06 MIL YZ A 4373) / Mecmû'a-i Eş'âr (06 MIL YZ a 4373)*. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Bilgè, Bestami. *İsmâ'ül Rüsûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif) (V. cilt) (İnceleme-metin-sözlük)*. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Briquet, Charles-Moise. *Les Filigranes vers. 1282 Jusqua en 1600*, Leipzig: W. Hiersemann, 1923.
- Çelebi, İlyas. "Reml". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 14 Eylül 2023) <https://islamansiklopedisi.org.tr/remil>
- Çelebioğlu, Âmil. "Kekeme Dili (Lisân-ı Pepegî) ile Şiirler". *Araştırma – İnceleme Dizisi Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları (1998): 497.

- Çetinkol, Fatma Baş. *Pervâne Beg Nazire Mecmuası Mecmuatü'n-Nezair*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Duran, Ramazan. *Pervâne Beg Nazire Mecmuası (230a-260b) (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Ertek Morkoç, Yasemin. *Eğridirli Hacı Kemâl'in Câmîü'n-Nezâir'i*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2003.
- Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII: Mecmua Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. İstanbul: Turkuaz, Yayınları Mayıs 2012.
- Gıyınas, Kâmil Ali. *Pervâne Bey mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yozgat: Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.
- Gıyınas, Kâmil. "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2011): 245-260.
- Gökay, Orhan Şaik. "Cönkler Üzerine" *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*. İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları, 1984.
- Gökay, Aygül. *Pervâne Beg Nazire Mecmuası (603b-624b) Transkriptli, Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Güler, Ömer Faruk. *Millî Kütüphane 06 mil YZ A 3810 Numaralı Şiir Mecmuasının "Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (Mestap)" Göre Tasnifi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Gürbüz, Mehmet. "Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalışmayı." *Turkish Studies* 8/1 (2013): 2709-2909.
- Işık, Şengül. *Pervâne Bey Mecmuasının Diliçi Çevirisi (114-168. Şiirler)*. İstanbul: Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Keklik, Saadettin. *Pervâne Beg Nazire mecmuası (340 b-368 a) Transkripsiyonlu Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Koz, M. Sabri. "Cönk". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.2*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1977.
- Köksal, M. Fatih. "Bir Kaside İki Şair: Nef'î-Cevrî". *Türklük Bilimi Araştırmaları* (1997): 191-202.
- Köksal, M. Fatih. *Kayserili Divan Şairleri*. Kayseri: Geçit Yay, 1998.
- Köksal, M. Fatih. "Divan Şiirinde Okçuluk Terimleri"ne Ekler". *Türklük Bilimi Araştırmaları* 10 (2001): 235-253.
- Köksal, M. Fatih. "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası". *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına*

- Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2011.
- Köksal, M. Fatih. "Divan Şiiri-Cönk İlişkisi ve 'Cönk' Redifli Gazeller". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 37 (2017): 247-290.
- Mengi, Mine. "Bir Şiir Mecmuası Hakkında". *Türkojoloji Dergisi* 7/1 (1977). *Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı: Mecmua Sempozyumu*. MSGSÜ-İstanbul Şehir Üniversitesi, 3 Mayıs 2011 İstanbul.
- Öztürkçü, İbrahim. *Pervâne Beg Mecmuası 580b-603a Transkripsiyonlu Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Özyolcu, Gizem. *Pervâne Bey Mecmuasının Diliçi Çevirisi (1-55. şiirler)*. İstanbul: Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Sempozyum Klasik Türk Edebiyatında Biyografi (Nevşehir, 6-8 Mayıs 2010).
- Saraç, A. Yekta. *Şeyhülislâm Kemal Paşazâde Hayatı Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*. İstanbul: Risâle Basın Yayın, 1995.
- Savaşkan, Cem Bahadır. *Pervâne Beg Mecmu'atü'n- Nezair (261a-291a) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Soydal, Ömer. *Pervâne Bey Mecmuası'nın Diliçi Çevirisi (1997-2047. Şiirler)*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Süngü, Zeynep. "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP". *Divan Edebiyatı Araştırmalar Dergisi* 25 (2020): 917-1056.
- Taştan Erdoğan. *Pervâne Beg Nazire Mecmuası (199b-230b) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Tok, Hatice. *Klasik Türk Edebiyatı Kaynaklarından Şiir Mecmuaları (İBB Atatürk Kitaplığı BEL-YZ-K. 001565/6b-85b)*. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Tunç, Semra-Sevgi, Ahmet. "Livâyî Bey Mecmû'ası". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 34 (2015): 313-352.
- Uyaniker, Nursel. *Pervâne Beğ Mecmuası'nın İlk Yüz Varağında (1a-100b) Halk Kültürü İle İlgili Unsurlar (Atasözleri-Deyimler-Halk İnanışları)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Yalçınkaya, Şerife. *Şairin Lirik Mülkü: Gazel*. Çanakkale: Paradigma Akademik Yayınları, 2022.
- Yavuz, Kemal-Orhan. *Muhibbî Dîvânı Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınlar, 2016.

Yıldız, Ayşe. “‘Mecmû’ a” ve “‘Mecmû’ a-i Eş’âr’ Kavramlarının Zübdetü’l-Eş’âr ve Zeyllerindeki Kullanımları Üzerine”. *Bilig* 86 (2018): 169-181.

Yılmaz, Yakup. *Pervane Beg Nazire Mecmuası (99b-129a) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.

Yücel, Ünsal. *Türk Okçuluğu*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2015.

Zararsız, Şeyma Nur. *Millî Kütüphane Ankara-Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonunda 06 hk 899 Arşiv Numarası ile Kayıtlı “Mecmû’ a-yı Eş’âr” (Metin-İnceleme-Sözlük-ıpkıbasım)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

Çevrim içi Kaynaklar

Bilgin, Orhan. “Ferağ Kaydı”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/ferag-kaydi> (Erişim Tarihi: 16.09.2023).

Çiftçi, Ömer. *Fatîn Davud. Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü’l-Eşâr)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 18.09.2023).

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’ân-ı Kerîm (Erişim 12 Eylül 2023) el-İnsan 76/21. <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/insan-suresi-76/ayet-21/kuran-yolu-meali-5>

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’ân-ı Kerîm (Erişim 4 Eylül 2023) el-Rahmân Suresi 55/26. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Rahm%C3%A2n-suresi/4927/26-28-ayet-tefsiri> İpşirli, Mehmet. “Sah”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/sah--rumuz> (Erişim Tarihi:16.09.2023).

Karabey, Turgut. “Tarih Düşürme”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/tarih-dusurme> (Erişim Tarihi: 17.09.2023).

Köksal, M. Fatih. “Şeyhî, Gavrem-zâde”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhi-gavremzade> (Erişim Tarihi:16.09.2023).

Köksal, M. Fatih. *Edireli Nazmî. Mecmaun-Nezâir*: Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap
<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195954/mecmaun-nezair-edimeli-nazmi.html>
(Erişim Tarihi: 16.09.2023).

<https://dergipark.org.tr/tr/>
<http://www.isam.org.tr/>
<https://www.osmanliedebiyati.com/>
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
<https://scholar.google.com/schhp?hl=tr>

MECMUA OKUMALARI

Klasik edebiyat eserleri, biçim ve muhteva özellikleriyle zengin bir birikime sahiptir. Farklı konularda yazılmış şiirlerin bir araya toplanmasıyla oluşturulan mecmualar, bu birikimi yansıtan önemli eserlerdendir. Bütün şiir mecmualarının tasnifini yapmak ve mecmualar üzerine yapılan akademik çalışmaları bir arada toplama gayesine matuf bir proje olan *Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi* de bu bağlamda önemlidir. Kısa adıyla MESTAP, bu birikimin günümüz araştırmacılarının ulaşabileceği kolaylıkta olması ve mecmualar hakkında her türlü bilgiyi içermesi yönüyle alanımızda benzerine az rastlanan bir projedir. Klasik dönem edebiyat kültürünü günümüze taşıyan bu çalışmaların devamlılığı önemlidir. Bu bağlamda düzenlenen *Mecmua Okumaları*, konunun önemini ortaya koymak açısından önem arz etmektedir. Dört dersten müteşekkil bu okumalarda, bugün ve daha sonra yapılacak mecmua çalışmalarında araştırmacıların istifade edebileceği tüm konular ayrıntılı olarak işlenmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal’ın gönüllü olarak bir araya gelen yüzden fazla öğrenciyle işlediği bu derslerin deşifre edilmesiyle hazırlanan kitap, klasik edebiyat araştırmacılarının “mecmuanın tanımı, kapsamı, yapılan çalışmalardaki sorunlar, mecmua çalışmalarında yapılması gerekenler, örnek metinler, uygulamalar ve MESTAP konusu üzerine” sorularına cevap bulabileceği bir kılavuz niteliğindedir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-60-1

9 786256 769601